

ΤΟΛΕΤΟΗ

ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΣΟΥΡΑΤΗΣ

Στην Ινδική πόλη Σουράτη ήταν ένα καφενείο, όπου αντίμαυαν ταξιδιώτες και ξένοι από κοντινούς και μακρινούς τόπους και, πολλές φορές, άνοιγαν κουβέντα άναμεταξύ τους.

Μιά φορά πήγε στο καφενείο ένας διαβασμένος Πέρσης Ιερωμένος. "Όλη του τη ζωή την είχε περάσει γυρεύοντας να εξακριβώσει την ουσία του Θεού, κι' είχε για το ζήτημα αυτό διαβάσει πολλά βιβλία και πολλά είχε γράψει. Και τόσο πολν είχε βουανιστεί μελιτώντας, τόσα πολλά είχε διαβασμένα και γραμμένα, ώπου στο τέλος είχε χάσει τα νουκά του. Μες στο μυαλό του είχαν οι σκέψεις του άνακατευτεί, κι' είχε φτάσει σ' ένα τέτοιο σημείο, που στο τέλος είχε πάρει πιά να πιστεύει σέ Θεό.

Αυτό τότε ήλθει ο Σίχρ και τον εξέρασε σ' το Περσικό βασίλειο.

Ψάχνοντας και ψάχνοντας λοιπόν, ο δυστυχισμένος ο θεολόγος, να βρει την πρώτη αίτια του κόσμου, είχε καταλήσει να υπερδεντιούν οι ιδέες του τόσο, που άρχισε να στοχάζεται πώς δέν υπάσχει κανένας έπέρτατος νους πού να κυβερνάει τη ζωή, και δέν μπορούσε να καταλάβει πώς ο δικός του ο νους είχε πιά σβύσει.

Αυτός ο θεολόγος είχε για σκλάβο έναν άσάπη πού τον άκολουθούσε παντού. "Όταν ο Πέρσης μπήκε στο καφενείο, εκείνος έμεινε έξω από την πόρτα, κάθισε άπάνω σέ μιá πέτρα μέσ στις καντερές άχτίδες του ήλιου, και καρτερούσε κεί διώχνοντας τις μύγες από πύνω του. "Ο άρπενικός του ξαπλώθηκε άπάνω σ' ένα νιθάνι του καφενείου και πασάγγειλε να του φέρουν ένα φλιτζάνι όπιο. "Αφού τόπιε, καθόρισαν οι καπνοί του να του άνάθουν το κεφάλι, σιράφηκε κατá την πόρτα και φώναξε στο σκλάβο του.

"Πές μου, καταφρονευμένη δούλε, πές μου' εσύ τί λές, υπάσχει Θεός ή δέν υπάσχει;"

"Και σίγουρα υπάσχει Θεός", άποκοίθηκε ο σκλάβος, θνάζοντας άπ' τη ζώνη του ένα ξόανο. "Αυτός," είπε, "είναι ο Θεός πού με προσοιαιτεύει άπό τότε πού ποιοτίσειδα το φως του κόσμου. Αυτός ο Θεός είναι σπιαγμένος άπό ένα κλαδί του ιερού δέντρου, πού το ποσοκινούν όλοι σ'όν τόπο μας."

Οι άλλοι πού βουανόντουσαν εκείνη την ώρα μέσ στο καφενείο, άκουσαν την όμιλία του θεολόγου με το σκλάβο του, κι' άπόησαν.

Παράξενο τούς φάνηκε το ρώτημα του άρπενικού, κι' άκόμα πιά παράξενη του σκλάβου ή άπόκοιση.

"Ένας βουανιάνος πού άκουσε τá λόγια του τελευταίου, του μίλησε και του είπε:

"Ανατινισμένε λαλέ! Πώς μπορείς και φαντάζεσαι πώς είναι δυνατό να βουανεται ο Θεός πίσω άπ' το ξανάκι ενός άνθρώπου! Θεός είναι μονάχα — ο Βράχμας. Κι' αυτός ο Βράχμας είναι πιά μενάλος άπό τον κόσμο, γιατί αυτός έχει πλάσει τον κόσμο. "Ο Βράχμας είναι ο μόνος παντοδύναμος Θεός. ο Θεός πού κι' αυτόν ένοανε γιστεί οι Ναοί στις όγτες του Γάνγη, ο Θεός πού τον ήπνοετούν οι μόνου λειτουργοί του, οι Βραχμάνοι. Μονάχα αυτοί γνωρίζουν τον άληθινό Θεό. Έίνασι γιλιήδες γούνια έγουν περάσει, κι' όσα κι' άν έγιναν άπό τότε σ'όν κόσμο, οι

λειτουργοί του μένον οι ίδιοι, όπως ήταν σ' όλους τούς καιρούς' γιατί ο Βράχμας, ο ένας και μόνος, ο άληθινός Θεός, τούς προσοιαιτεύει."

"Έτσι μίλησε ο Βράχμας, με την ελπίδα πώς όλους θά τούς έπειθε. "Όμως ένας Έβραϊός σαράφης πού βουανότανε κεί, του άπάντησε:

""Όχι", είπε, "ο ναός του άληθινού Θεού δέ βουανεται εδω!... Κι' ο Θεός δέν είναι προσοιαιτής των Βραχμάνων! "Ο άληθινός Θεός δέν είναι ο Θεός των Βραχμάνων, μόνε είναι ο Θεός του 'Αβραάμ, του 'Ισαάκ και του 'Ιακώβ. Κι' αυτός ο Θεός προσοιαιτεύει μονάχα τον εκλεκτό του λαό, το λαό του 'Ισραήλ. Άπό τότε πού υπάσχει ο κόσμος, ποτέ δέν έπαψε ο Θεός ναγαπάει μονάχα το δικό μας το λαό. Κι' άν ο λαός αυτός βουανεται σίμερα οκοροισμένος σ' όλη την οίκουμένη, αυτό είναι μονάχα μιá δοκιμασία, γιατί ο Θεός, καθώς μας τΰχει τάξει, θά τονε συνάξει πάλι στην 'Ιερουσαλήμ, για να ξαναοιήσει το θάμμα των αίωνων, το Ναό της 'Ιερουσαλήμ, και να βάλει πάλι τον 'Ισραήλ κυρίαρχο των λαών της γής!"

"Έτσι μίλησε ο Έβραϊός κι' άρχισε να κλαίει. "Ηθέλε να πεί κι' άλλα, μα ένας 'Ιταλός πού άκουσε τá λόγια του, τον έκοψε:

"Δέν λές άλήθεια", είπε ο 'Ιταλός του Έβραϊού. —Μέ τá λόγια σου παρουσιάζεις άδικά το Θεό. "Ο Θεός, δέν είναι δυνατό ναγαπάει ένα λαό περισσότερο άπ' όλους τούς άλλους. "Όσα 'όσα το έρωτίω, άν ο Θεός προσοιαιτεύει τον 'Ισραήλ μιá φορά, τώρα έχει χίλια όχτακόσια χρόνια πού είναι όργνισμένος με τούς Έβραϊούς' και πιά να δείξει το θηρό του, έχει καταστρέψει το βασίλειό σας, και σ'ε, κάς έχει οκοροπίσει σ' όλη τη γή, έτσι πού ή πίστη σας όχι μόνου πιά δέν άπλώνεται περισσότερο, μόνε μόλις πού κρατιεται άκόμα εδω και κεί. "Ο Θεός δέν προοιαιεί κανένα λαό περισσότερο άπ' τον άλλο, προσοικεί όλους, όσοι θέλουν να σώσουν την ψυχή τους, στους κόρφους της λατινικής καθολικής εκκλησίας, πού έξω άπ' αυτήν δέν υπάσχει σωτηρία πουθενά."

Αυτά είπε ο 'Ιταλός. "Όμως ένας διαμαρτυρούμενος παπάς έγινε κατακίτρινος, καθώς τον άκουσε, κι' άπάντησε σ'όν καθολικό ιεραπόστολο.

"Πώς μπορείς και ύποστηρίζεις πώς ή σωτηρία βουανεται μονάχα στη δική σας τη θρησκεία; Δέν ξέρεις λοιπόν πώς το Έδαγγέλιο λέει: "Πνεύμα ο Θεός" και τούς προσοικνώντας αυτών έν πνεύματι και άληθεία δεί προσοικνεϊν;"

'Απάνω σ' αυτά τá λόγια, ένας Τουρκός, πού ήταν επάλληλος στο τελωνείο της Σουράτης, κι' ως εκείνη τη στιγμή καθότανε οισπηλός και κάπνιζε το τσιμπούκι του, σιράφηκε σιούς δυό χριστιανούς:

"Η πεποίθηση και των δυό σας για την άλήθεια της φράγκικης θρησκείας σας, δέ σιηρίζεται σέ τίποτα", είπε με σοβαρό ύφος. —"Έίναι τώρα εξακόσα χρόνια πού στη θέση της θρησκείας σας μπήκε ή άληθινή θρησκεία του Μωάμεθ. Κι' όπως μπορείτε και μόνου σας να πιστεύετε, ή θρησκεία του όλο και ξαπλώνεται στην Έδρωπη, στην 'Ασία, κι' άκόμα και τη φωτισμένη την Κίνα. Σεις μόνου σας παραδεχόστε πώς ο Θεός είναι όργνισμένος με τούς Έβραϊούς, πώς γι' αυτό ζούνε σ'όν κόσμο καταφρονεμένοι, και πώς ή θρησκεία τους πιά δέ βουανει καινούργιους πιστούς. "Όποτε λοιπόν άναγνωρίζετε πώς ή πιά

στη του Μωάμεθ είναι ή αληθινή· γιατί ή θρησκεία του δοξάζεται από τόσον κόσμο, κι όσο πηγαίνει και περισσότερο ξαπλώνεται άπάνω στη γή. Σωτηρία βρισκουν οι ψυχές εκείνων μονάχα, που λατρεύουν τον τελευταίο προφήτη του Θεού, το Μωάμεθ· και μάλιστα μόνο όσοι ακολουθούνε τη θρησκεία του Όμάρ, όχι του Άλη· γιατί αυτοί οι τελευταίοι είναι άπιστοι.»

Άπάνω σ' αυτά τα λόγια, ο Πέρσης ιερωμένος πήγε νάπατήσεν γιατί αυτός ήταν άπ' τους παππούς του Άλη. Όμως, μές στο καφενείο, άρχισεν μιá φοβερή φιλονεικία άναμεσαζν σ' άλλους τούς πελάτες. Εΐτανε κει μαζεμένοι άπ' όλες της θρησκείες: Χριστιανοί της Αβυσσινίας, Ινδοί λαμάδες, Ιουδαίους και Πυρολάτρες.

Όλοι φιλονεικούσαν και φώναζαν. Μονάχα ένας για το πώς πρέπει κανένας να τονε λατρεύει. Ό κανθένας τους είχε να πει πώς μονάχα σιδν τόπο του εγνωρίζαν και λάτρευαν τον αληθινό Θεό.

Όλοι φιλονεικούσαν και φώναζαν. Μονάχα ένας Κινέζος που εΐτανε μαθητής του Κομφούκιου, καθόταν ήσυχος σε μιá γωνιά του καφενείου και δεν άνακατευότανε στή συζήτηση. Έπινε το ποάι του, άφιγκραζόταν και δε μιλούσε.

Ο Τοϋρκος που τον παρατήρησε, άπάνω στο φροντωμα του τσακωμού, στράφηκε και του εΐπε:

«Βοήθα με, σὺ τουλάχιστο, καλὲ Κινέζε. Σωπαίνεις· όμως ἐδὸν θὰ μποροῦσες νὰ πείς κάτι καλὸ γιὰ μένα. Τὸ ξέρω πὼς ἐσεῖς ἔχετε στήν Κίνα πολλές καὶ διάφορες θρησκείες. Όμως πολλοὶ ἔμποροι ἀπ' τὸν τόπο σας μοῦ ἔχουν πει πὼς οἱ Κινέζοι, μέσα σ' όλες τις θρησκείες, ἔχουν γιὰ καλύτερη τὴ μοασθανική, καὶ πὼς πρόθυμα φεύγουν ἀπ' τις άλλες θρησκείες γιὰ νὰ πάρουν αὐτήν. Βεβαίως εἶτι λέω, καὶ πές μας ποιά 'ναι ἡ ἰδέα σου γιὰ τὸν αληθινὸ Θεὸ καὶ τὸν προφήτη του.»

«Ναί, ναί, ἀλήθεια, γιὰ πές μας τὴν ἰδέα σου», του εΐπαν και οι άλλοι.

Ο Κινέζος, ο μαθητής του Κομφούκιου, έκλεισε, μιá στιγμή, τα μάτια του και συλλογίστηκε. Ύστερα τράβηξε άπάνω, άνοιγοντας πάλι τα μάτια, τα φαρδιά του μανίκια, σιάρωσε τα χέρια του προς άπό το στήθος του, κι άρχισε να μιλεῖ με σιγανή κι ήσυχη φωνή.

«Κύριου», τους εΐπε, «μου φαίνεται πὼς ο ἐγαύσιμος τὼν ἀνθρώπων εἶναι πὼν τὸν εμποδίζει, περισσότερο ἀπὸ κάθε άλλο, νὰ καταλάβουν ὁ ένας τὸν άλλον στὰ ζητήματα της θρησκείας. Ἄν θέτε νὰ κάνετε τὸν κόπο νὰ μ' ἀκούστε ἴσαμε τὸ τέλος, θὰ σὰς τὸ ἐξηγήσω μ' ἕνα παράδειγμα.

«Ἦρθε στή Σουρατή μ' ἕνα ἀγγλικὸ βαπόρι, που ἔκανε τὸ γύρο τοῦ κόσμου. Στὸ δρόμο μας, πιάσαμε στὰνατολικὰ της Σουμάτρας γιὰ νὰ πάρουμε νερό. Τὸ μεσημέρι βγήκαμε ἔξω καὶ καθήσαμε στὰκαρογιάλι, σιδν ἴσκιό τῶν κακόδεντρων, κοντὰ σ' ἕνα χωριὸν τίπιων. Εΐμαστε κάμποσοι ἀπὸ τὰ πιδ διάφορα μέρη της γῆς.

«Ἐκει που καθόμαστε, μὰς ἐξύγωσε ἕνας τυφλὸς.

«Ἐίχε τυφλωθεῖ, καθὼς μάθαμε πιδ ὕστερα, γιατί εἶχε κοιτάξει πάρα πολλὴ ὥρα τὸν ἥλιο, θέλοντας νὰ μάθει τί πράμα εἶναι ὁ ἥλιος. Ὁ σκοπὸς του εΐτανε νὰ γίνει κύριος τοῦ ἥλιου.

«Παιδενότανε καιρὸ μ' αὐτὴ τὴ δουλειά, κ' εἶχε μεταχειριστεῖ όλες τις ἐπισημες γὰ νὰ γιάσει σὲ σκοπὸ του. Ἦθελε νὰ κλείσει μερικὲς ἀχτίνες ἀπ' τὸν ἥλιο μέσα σὲ μιá μπουκάλα, κι ὕστερα νὰ τὴνε βουλώσει καλὰ.

«Καιρὸ παιδενότανε, κοιτάζε ὄλο ἕνα τὸν ἥλιο, μιá τίποτα δὲν κατάρφανε. Τὸ μόνο που κατάρφανε εΐτανε πὼς τὸν πόνεσαν τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ λαμπρόδα και θάμπωσε τὸ φῶς του.

«Τότε εἶπε μόνος του:

«Τὸ φῶς τοῦ ἥλιου δὲν εἶναι ρευστό, γιατί ἂν εΐτανε ρευστό, θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ χύσει ἀπὸ ἀγγεῖο σ' ἀγγεῖο, καὶ ὁ ἀέρας θὰ τὸ κουνοῦσε δπως τὸ νερό. Όμως οὔτε φωτιὰ δὲν εἶναι, γιατί ἂν εΐτανε φωτιὰ, θάπρεπε νὰ σβύνει μές σὲ νερό. Τὸ φῶς όμως δὲν εἶναι οὔτε πνεῦμα, γιατί τὸ βλέπουμε, κι οὔτε σῶμα, γιατί δὲν μποροῦμε νὰ τὸ κουνήσουμε. Κι ἀφοῦ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου δὲν εἶναι οὔτε ρευστό κι οὔτε φωτιὰ, οὔτε πνεῦμα, κι οὔτε σῶμα, λοιπὸν τὸ φῶς τοῦ ἥλιου εἶναι ἕνα τίποτα.

«Σ' αὐτὸ τὸ σκεπτικισμὸ ἔφτασε. Κ' ἐπειδὴ κοιτοῦσε ἀδιάκοπα τὸν ἥλιο κι ὄλο σ' αὐτὸν εἶχε τὴ σκέψη του, σὲ τέλος ἔχασε μαζν με τὸ φῶς τῶν ματιῶν του καὶ τὰ λογικά του.

«Όταν όμως τυφλώθηκε τέλεια, τότε πιδ πείστηκε στὰ σωσιὰ, πὼς ἥλιος δὲν ὑπάρχει.

«Αὐτὸς ὁ τυφλὸς ἦρθε κοντὰ μας μαζν με τὸ σκλάβο του ὁ σκλάβος, ἀφοῦ ἔβαλε τὸν ἀγγελιὸν του νὰ καθήσει σιδν ἴσκιό τοῦ κακόδεντρου, σήκωσε ἀπ' τὴ γῆ ἕνα καρῦδι τοῦ κ ο κ ο, κι ἄρχισε μ' αὐτὸ νὰ γιάσει ἕνα καντήλι. Ἐτοίμασε ἕνα φτιήλι ἀπὸ τις τρίχες τοῦ κ ο κ ο, ἔστειψε τὸ λάδι ἀπὸ τὸ φαί μές σὲ γλαῖδι, κ' ἔβαλε μέσα τὸ φτιήλι.

«Τὴν ὥρα που ὁ σκλάβος καταγινότανε νὰ γιάσει τὸ καντήλι, ὁ τυφλὸς ἀναστέναζε και τοῦ εΐπε:

«Λοιπὸν, σκλάβε, δὲ λέω ἀλήθεια πὼς δὲν ὑπάρχει ἥλιος; Κοίταξε τί σκοτεινὰ που εἶναι. Κι ὁ κόσμος λέει πὼς ὁ ἥλιος... Καὶ τί εἶναι τάχα αὐτὸς ὁ ἥλιος;

«Δὲν ξέρω, τί εἶναι ὁ ἥλιος, ἀποκρίθηκε ὁ σκλάβος. Δὲ με διαφέρει καθόλου· όμως τὸ φῶς τὸ γνωρίζω. Ἐδῶ ἔφτιασα τώρα ἕνα καντήλι που θὰ με φωτίσει, καὶ θὰ μπορῶ εἶτι νὰ σὲ ὑπηρετήσω και σέβαν, καὶ νὰ βρῶ μές σὲ καλὶθι, εἶτι μὰς χρειάζεσαι.

«Καὶ ὁ σκλάβος σήκωσε σὲ χέρι του τὸ καρῦδόγλουδο.

«Αὐτὸ εἶναι, εἶπε, ὁ ἥλιος μου.

«Κοντὰ του καθόταν ἕνας κουτσὸς με τὸ δεκανίκι του. Ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ τυφλοῦ και γέλασε.

«Φαίνεται πὼς εἶσαι γεννημένος τυφλὸς, εἶπε σιδν τυφλό, ἀφοῦ δὲν ξέρεις τί εἶναι ἥλιος. Νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ ἐγὼ τί εἶναι: ὁ ἥλιος εἶναι μιá σφαῖρα ἀπὸ φωτιὰ, κι αὐτὴ ἡ σφαῖρα βγαίνει κάθε μέρα ἀπ' τὸ νερό και πηγαίνει και χάνεται στὰ βουνὰ τοῦ νησιοῦ μας· αὐτὸ τὸ βλέπουμε ὄλοι, καὶ θὰ τὸ παρατηροῦσες και σὺ, ἂν μποροῦσες νὰ δεῖς.

«Ἐνας φαρῶς, που βρισκότανε κει, ἄκουσε, κ' εἶπε σὲ κουτσό:

«Φαίνεται πὼς και σὺ δὲν ἔχεις πάει πιδ πέρα ἀπ' τὸ χωριὸ μας. Ἄν δὲν ἦσουν κουτσὸς κι ἂν εἶχες βρεῖ ἔξω στήν ἀνοιχτὴ θάλασσα, θὰ ἤξερες πὼς

ὁ ἥλιος δὲν κρύβεται μὲς στὰ βουνὰ τοῦ νηιοῦ. Ὁπως θγαίνει ἀπ' τὴ θάλασσα, εἶσι πάλι ξαναβουναίει μέσα στὴ θάλασσα. Αὐτὸ εἶναι ἐντελῶς βέβαιο, γιατί εἶναι ἓνα ποῦμα πὸν τὸ βλέπω κάθε μέρα μὲ τὰ μάτια μου. Αὐτὸ τὸ ἄκουσε ἓνας Ἰνδός.

«Παραξενεύομαι, εἶπε, πὸς μπορεῖ ἓνας ἔξυπνος ἄνθρωπος νὰ λέει τέτοιες ἀνοησίες. Εἶναι δυνατό νὰ βοηπάει μὴ πέρινη σφαῖρα μέσα στὸ νερό, δίχως νὰ σβύσει; Ὁ ἥλιος δὲν εἶναι φωτιά, ὁ ἥλιος εἶναι μένος. Αὐτὸς ὁ θεὸς ὀνομάζεται Νταίθας. Γυρίζει μὴ ἓνα ἀμάξι στὸν οὐρανὸ γύρω ἀπ' τὸ χρυσοῦ βουνὸ Σπερούβρια. Κάθε τόσο γυροῦν ἀπάνω του τὰ κακὰ φίδια πὸν τὰ λένε Ράγγου καὶ Κέτου, καὶ τὸν καταπίνου. Καὶ τότε σκοτεινιάζει. Ὅμως οἱ παπάδες μας προσεύχονται γιὰ νὰ λευτερωθεῖ, καὶ λευτερόνεται. Μονάχα ἄνθρωποι ἀνήξεροι οὐν καὶ σᾶς πὸν δὲν ἔχετε πάει πέρα ἀπ' τὸ νηοῖ σας, μποροῦν νὰ λένε πὸς ὁ ἥλιος φωτίζει μονάχα τὸ δικό σας τὸ νηοῖ.

«Σ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀπάντησε ὁ καπιτάνιος ἐνὸς αἰγυπτιακοῦ καραβιοῦ:

«Ὁχι, εἶπε, μήτε αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου σωστό, πὸς ὁ ἥλιος εἶναι θεὸς καὶ πὸς γυρίζει μόνο γύρω ἀπ' τὴς Ἰνδίες καὶ τὸ γουσοῦ τους βουνό. Ἔχω παντοῦ ταξιδέψει, πῆγα στὴ μαύρη θάλασσα, στ' ἀρκουγάλια τῆς Ἀραβίας, στὴ Μαδαγασκάρρα, στὴς Φιλιππίνες, καὶ πείστηκα πὸς ὁ ἥλιος δὲ φωτίζει μόνο τὴς Ἰνδίες, καὶ πὸς δὲ γυρίζει μόνο τριγύρω ἀπ' τὸ βουνό. Ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει πέρα στὰ νηοῖα τῆς Ἰαπωνίας πὸν γι' αὐτὸ τῆς ἔχουνε δώσει αὐτὸ ἴονομα, καὶ θὰ πει στὴ γλῶσσα τῶν ντόπιων: ὁ ἴσπος ὅπου γενιέται ὁ ἥλιος. Καὶ κατεβαίνει μακρὰ ἀπὸ δῶ, πὸν μακρὰ στὴ Δύση, πίσω ἀπ' τὰ νηοῖα τῆς Ἀγγλίας. Αὐτὸ τὸ ξέρω πὸν καλά, γιατί καὶ γὼ ὁ ἴδιος ἔνω δει πολλὰ πράματα, καὶ πολλὰ ἄκουσα κι' ἀπ' τὸν πατέρα μου, κι' ὁ παππούς μου εἶχε ταξιδέψει ἴσαμε τὰ πέρατα τῆς θάλασσας.

«Ἦθελε νὰ πει κι' ἄλλα. Ὅμως ὁ ἐγγλέζος ναύτης τοῦ βαποριοῦ μας τὸν ἔκοψε.

«Κανέναν ἴσπος δὲν ἔσπερνάει τὴν Ἀγγλία, εἶπε. Ἄν ἴσπος ἴσπος ὅπου νὰ ξέρουν καλύτερα πὸν βγαίνει ὁ ἥλιος. Καὶ μετὶ στὴν Ἀγγλία ξέρουμε, πὸς ὁ ἥλιος ἀπὸ πουθενὰ δὲ βγαίνει καὶ πουθενὰ δὲν κρύβεται. Γυρίζει ἀδιάκοπα γύρω ἀπ' τὴ νῆ. Αὐτὸ τὸ ξέρουμε πὸν καλά. Ἄλλωστε καὶ μετὶ: οἱ ἴδιοι ταξιδέψουμε γύρω σ' ὅλη τὴ γῆ καὶ πουθενὰ δὲν ἀπαντήσαμε τὸν ἥλιο. Παντοῦ, ὅπου καὶ δῶ, φανερόνεται τὸ ποῦ καὶ γάνεται τὸ βοάδν.

«Κι' ὁ Ἐγγλέζος πῆρε ἓνα μπασιῶνι, ἐγάρραξε ἓνα κῶλο στὸν ἄνω, κι' ἄσπασε νὰ τοὺς λέη μὲ ποντὸν ἴσπος γυρίζει στὸν οὐρανὸ ὁ ἥλιος γύρω ἀπὸ τὴ νῆ. Ἄν τὰ κατάφερονε ὅμως νὰ τὰ ἐξηγήσει καλά, κι' εἶπε δείχνοντας τὸν τιμονιέση τοῦ πλοίου του.

«Αὐτὸς ἄλλωστε ἔσει περισσότερα ἀπὸ μένα καὶ μπορεῖ νὰ σᾶς τὰ ἐξηγήσει καλύτερα.

«Ὁ τιμονιέσης ἦτανε ἓνας ἔξυπνος ἄνθρωπος κι' εἶχε ἀκούσει ὅσα εἰπώθησαν δίχως νὰ μιλήσει, ὅσο δὲν τοῦ ἔπιῶσε κανεὶς τὴ νῆομῆ του. Τῶρα πὸν ὅλοι σποάφηκαν σ' αὐτόν, ἄφισε τὴ σιωπῆ του καὶ τοὺς εἶπε:

«Ὅλοι σας νελάτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ τὸν ἐαυτὸ σας μαζί. Ὁ ἥλιος δὲν γυρίζει νόσω ἀπ' τὴ Γῆ, μὴν ἢ Γῆ γύρω ἀπ' τὸν ἥλιο. Ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ ὅμως, ἢ Γῆ γυρίζει γύρω στὸν ἐαυτὸ τῆς, καὶ σποάφει κατὰ τὸν ἥλιο πότε τὴν Ἰαπωνία καὶ τὰ νηοῖα τῶν

Φιλιππίνων, πότε τὴ Σουμάτρα, ὅπου βρισκόμαστε, πότε τὴν Ἀφρική, τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία καὶ πολλές ἄλλες χώρες. Ὁ ἥλιος δὲ φωτίζει γιὰ ἓνα βουνό, γιὰ ἓνα νηοῖ, γιὰ μὴ θάλασσα ἢ καὶ γιὰ δάκαρη τὴ Γῆ μονάχα, μὴν ἄκομα γιὰ πολλοὺς ἄλλους πλανῆτες, πὸν εἶναι ὅμοιοι μὲ τὴ Γῆ. Αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβει ὁ κανέναν ἀπὸ σᾶς, ἂν κοίταζε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ, καὶ ὄχι κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Καὶ τότε κανέναν σας δὲ θὰ φανταζότανε πὸν πὸς ὁ ἥλιος φωτίζει μονάχα γι' αὐτόνε ἢ μονάχα γιὰ τὸν ἴσπος του.

«Ἐτοι γνωστικὰ μίλησε ὁ τιμονιέσης, πὸν ἦταν πὸν κομογυρισμένος καὶ πὸν εἶχε πὸν κοιτάξει ἀπάνω στὸν οὐρανὸ.»

«Εἶναι βέβαιο πὸς οἱ πλάνες καὶ οἱ τσακωμοὶ τῶν ἀνθρώπων στὰ ζητήματα τῆς θεοσκείας εἶναι μονάχα ἀποτελέσματα τοῦ ἐγωῖσμοῦ τους.» Ἐκολούθησε ὁ Κινέζος, ὁ μαθητῆς τοῦ Κομφούκιου. «Ὁπως μὲ τὸν ἥλιο, τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὸ Θεό. Κάθε ἄνθρωπος θᾶθελε νὰ ἔχει καὶ τὸ δικό του θεό, ἢ τοῦλάχιστο ἔταν ἰδιαιτέρο θεό γιὰ τὸν ἴσπος του. Κάθε λαὸς θᾶθελε νὰ κλείσει μέσα στὸ ναὸ του ἔκεινον πὸν δὲν μπορεῖ νὰ τὸν γασέσει ὀλάκερος ὁ κόσμος. Καὶ τᾶνα ἐπάργει κανέναν νὰ πὸν νὰ μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ μὲ τὸ ναὸ πὸν ἔχει γίσει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς γιὰ νὰ ἐνώνεται μετ' αὐτόν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σὺ μὴ πίστη καὶ σὲ μὴ θεοσκεία;

«Ὅλοι οἱ ναοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι χτισμένοι ἀπάνω στὸ σχέδιο ἐκείνου τοῦ ναοῦ — τοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ. Σ' ὅλους τοὺς ναοὺς ὑπάκουον κολυμπήθρες, τροῦλλοι, φῶτα, εἰκονίσματα, ἐπιγραφές, βιβλία μὲ τοὺς ἱεροὺς νόμους, θυσίες, βωμοὶ καὶ παπάδες. Ὅμως ποὺς νὰς ἔχει κολυμποῦθρα σὺν τὸν ὠκεανὸ — τροῦλλο — σὺν τὸν οὐρανὸ — σᾶτα σὺν τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι καὶ τ' ἄστρα κ' εἰκονίσματα σὺν τοὺς ἀνθρώπους πὸν ἴσπος. ἀγαποῦν καὶ βουνοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον; Ποῦ βοσκοῦνται ἐπινοασές γιὰ τὴ θεία γάση, πὸν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὴς καταλάβει τόσο καλά, ὅσο τὴς ἐθεοποιεῖ πὸν μοιράζει ὁ Θεὸς παντοῦ ἀπάνω στὴ Γῆ γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων; Ποῦ εἶναι τὸ βιβλίο τῶν νόμων πὸν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβει ὁ κανέναν τόσο καθαρά, ὅπως ἐκεῖνο πὸν εἶναι νοσημένο στὴν καρδιά του μέσα; Ποῦ εἶναι οἱ θυσίες πὸν θὰ μποροῦσαν νὰ μετρηθοῦνε μὲ τὴς θυσίες πὸν κάνουν οἱ ἄνθρωποι, ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον, διὰ ἀναπισθῆναι; Καὶ πὸν βοσκοῦνται βωμοὶ σὺν τοῦ ἀνθρώπου τὴν καρδιά, ὅπου ὁ Θεὸς δέγεται ἴσπος του τὴς θυσίες; Ὅσο πὸν ψηλὰ θὰ σχηματίζη ὁ ἄνθρωπος τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ, τόσο καλύτερα θὰ τὸν γνωρίζη. Κι' ὅσο καλύτερα θὰ τὸν γνωρίζη, τόσο πὸν κατὰ του θὰ πηγαίνει καὶ θὰ τὸν ἀκολουθεῖ στὸν οἶκο καὶ τὴν ἐργασία του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

«Καὶ νιαὐτὸ ποῦπει ὁ ἄνθρωπος πὸν βλέπει τὸ φῶς τοῦ ἥλιου, πὸν φωτίζει ὅλον τὸν κόσμον, νὰ μὴν καταδιναίξει καὶ νὰ μὴν καταφρονάει τὸν εἰδωλολάτρη πὸν βλέπει στὸ εἰδωλό του μὴ μονάχα ἀντίθετα ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς, νιαὐτὸ δὲν ποῦπει νὰ καταφρονάει μήτε τὸν ἄπιστο, τοῦ εἶναι τυφλὸς καὶ δὲ βλέπει καθόλου τὸ φῶς.»

Ἐτσι μίλησε ὁ Κινέζος, ὁ μαθητῆς τοῦ Κομφούκιου, κι' ὅλοι μετ' αὐτὸ γασεῖτο σάπασαν νὰ πὸν δὲ συζητοῦσαν ποῖαντὸ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ πὸν καλύτερος: